

Macskafajták a tudomány tükrében

Hommer Anna

A macskatartók számának folyamatos növekedésének hatására 2009-ben Y. Takeuchi és Y. Mori (*Laboratory of Veterinary Ethology, The University of Tokyo, Tokyo 113–8657, Japan*) felállította az ország legnépszerűbb macskafajtáinak viselkedési profiljait. Kutatásuk egyik fő célja a Japánban tartott macskafajták és a japán házimacskák viselkedéséről minél több információt szerezni, s ezáltal a leendő macskatartók számára megkönnyíteni a legideálisabb fajta kiválasztását, valamint, hogy e tanulmány segítséget nyújtson a jövőbeli viselkedés genetikai kutatások során.

A ma hivatalosan is elismert macskafajták kialakítása során csupán küllemi szempontokat vettek figyelembe a tenyésztők, ellentétben a kutyafajták kialakításakor, ahol fontos szempont volt az egyed emberhez fűződő viszonya, az emberrel szembeni viselkedése is. A macskafajtáknál a tenyésztésbe bevont utódok kiválasztásakor csupán azt vették figyelembe a tenyésztők, hogy mely utód felel meg a kívánt küllemi jellemzőknek (kerek alakú fej, magasan elhelyezkedő orrvonal, hosszú fülek). Az ilyesfajta mesterséges szelekciónak könnyen következménye lehet a fajta körében elterjedő agresszió vagy viselkedési problémák.

A kutatás során japán állatorvosoknak kérdőíveket küldtek ki, az általuk kezelt macskafajták viselkedését kellett pontosan leírni. Összesen 67 állatorvos töltötte ki ezen kérdőíveket. A vizsgált macskafajták: perzsa, himalája (colourpoint), chinchilla, Main Coon, skót lógófülű, ragdoll (rongybaba), sziámi, abesszin, szomáli, orosz kék, amerikai rövidszőrű és japán házimacskák. A chinchilla a perzsa egyik színváltozata, amely azt jelenti, hogy a szőrszálak felső egy nyolcada színezett, a többi fehér, bár ennél a színváltozatnál már a standard is más (ezen macskák orra nem esik egy vonalba a szemekkel). A himalája elnevezésű fajtát a perzsa és a sziámi macska keresztezésével hozták létre a tenyésztők, kialakítva a sziámi (jegyes) színezetű perzsa macskát, ahol a fajtastandard csupán a színben különbözik, más küllemi jellemzőben nem. Az abesszin egy igen régi macskafajta (már 1882-ben elismerték a vadas színezetűt), s a szomáli az abesszin hosszúsőrű (félhosszúsőrű) változata.

A kutatás a következő viselkedési formákra terjedt ki: „agresszió az emberek felé”, „agresszió más macskák felé”, „félénkség”, „kíváncsiság”, „játékosság”, „ingerlékenység”, „idegesség”, „szeretet iránti igény”, „barátságosság”, „általános aktivitás” és „viselkedési problémák”. A kutatás egyik felében a fajtákat egymással hasonlították össze, majd a nemek közti viselkedés eltéréseket is megvizsgálták. A kutatás módszerének következtében (kérdőívek) a viselkedéseket sorrendbe kellett állítani az vizsgálati eredmény megbízhatóságának szempontjából is. A legmegbízhatóbb eredményt a „barátságosság” vizsgálata adta, míg a sor utolsó tagja a „viselkedési problémák” lett. Ennek egyik oka, hogy a viselkedési problémákkal rendelkező macskákat a tulajdonosok ritkán viszik el mindösszesen a probléma miatt (pl.: vizelet spriccelés), így az állatorvosok nem képesek hitelesen felmérni ezen problémák gyakoriságát az egyes populációkban. A „barátságosság” eredményének megbízhatóságát pedig az is indokolhatja, hogy ha az egyed az állatorvosi rendelői környezetben, valamint az azt megelőző „szenvedések” után (utazás, hordozó ládába zárás, stb.) is barátságos a számára idegen személlyel szemben, az egészen biztosan nem agresszív más, agresszióra indokot nem adó szituációban is; valamint ezt a viselkedést a legegyszerűbb felmérni egy rutin állatorvosi vizsgálat során.

A vizsgált tulajdonságokat két faktorba osztották: „agresszivitás/érzékenység” (Faktor 1 – agresszió macskák irányába, agresszió emberek irányába, idegesség, féltékenység, ingerlékenység, barátságtalanság), valamint „elevenesség” (Faktor 2 – játékoság, kíváncsiság, általános aktivitás, szeretet iránti igény). Az eredmények alapján (klaszter analízis segítségével és a Ward-módszer alkalmazásával) a 12 macskafajtát négy csoportba osztották fel. Az első csoportot az abesszin, szomáli, sziámi, orosz kék és chinchilla fajták alkották, melyek magas „agresszivitás/érzékenység” és alacsony „elevenesség” szintet mutattak. A második csoport amerikai rövidszőrű és a japán házimacskák alkották, melyek alacsony „agresszivitás/érzékenység”, valamint magas „elevenesség” szintet mutattak. A harmadik csoportba a himalája és a perzsa tartozott, melyek enyhe „agresszivitás/érzékenység” szintet és nagyon alacsony „elevenesség” szintet mutattak. Végül a negyedik csoportba a Main Coon, ragdoll és skót lógófülű fajtákat sorolták be, melyek nagyon alacsony „agresszivitás/érzékenység” és alacsony „elevenesség” szintet mutattak. A nemek közt is felfedeztek bizonyos tulajdonságoknál különbségeket. A kandúrok jelentősebb százaléka mutatott magasabb értékű agressziót macskák irányába, valamint a kíváncsiság, általános aktivitás és ingerlékenység terén, ezzel szemben a nőstények az ingerlékenység és a viselkedési problémák terén mutattak magasabb értékeket (bár az utóbbi vizsgálatát kizárták a kutatásból).

Ezen eredmények összhangban vannak az eddig elvégzett hasonló kutatások eredményeivel, valamint egy nem hivatalos, a kiállítási bírák segítségével végzett kutatás eredményeivel is.

Számomra elgondolkodtató volt a kutatás módszere. Igaz, az ilyen viselkedési tényezőket, mint a játékoság, ingerlékenység, stb. még laboratóriumi körülmények közt is nehéz objektíven vizsgálni, hiszen ezen tulajdonságok „mérése” igen körülményes. A kérdőívek szétosztásával viszont az emberi szubjektivitás is közre játszhatott, hiszen mindannyian másképp vélekedünk egy állat viselkedésének mértékéről. Ha ezek után megtekintjük a fajták eredetét is, szembetűnhet, hogy az egymással szoros rokonsági kapcsolatban lévő chinchilla és perzsa mennyire eltérő eredményeket mutattak. Másik, véleményem szerint meglepő eredmény az 1. csoport alacsony élénkség eredménye, holott ebbe a csoportba tartoznak többek közt a sziámi, az abesszin és a szomáli fajták is, melyek köztudottan játékos, kíváncsi macskafajták. Ezen eredmény háttérében talán az állhat, hogy az agresszivitás/érzékenység területén magas szintet mutató macskák a rendelői körülmények közt kevésbé fognak játékosan, kíváncsian viselkedni, hiszen a figyelmüket lekötik az agresszivitásukat kiváltó „dolgok” (más macskák, idegen emberek). Ez a jelenség, véleményem szerint könnyen megfigyelhető kiállítási körülmények közt. A kiállításokon a macskák bírálata során fontos szempont (főként a nem fajtatiszta macskáknál) az egyed játékosága, élénksége. Azon macskák szoktak jó eredményt elérni ezen a területen, melyek eleve nyugodtan viselkednek a kiállítás okozta ingerek közt is, így úgymond „hidegen hagyja” őket a környezetből jövő ingerek sokasága, s szívesen foglalkoznak a bíráló által felkínált játékkal. Az ideges, ingerült macskák ellenben a bírálat közben is a környezetre figyelnek, nehezen habituálódnak a megváltozott, szokatlan körülményekhez, s így nem foglalkoznak a játékkal, ami otthoni körülmények között valószínűleg nagyon is lekötné a figyelmüket.

Ez a kutatás minden leendő macskatulajdonos számára támpontul szolgálhat, hogy mely macskafajta illene legjobban a saját személyiségéhez, életmódjához, otthoni körülményeihez.

Hivatkozások:

J Vet Med Sci. 2009 Aug;71(8):1053-7. Yukari Takeuchi, Yuji Mori: Behavioral Profiles of Feline Breeds in Japan

Ester Verhoef: Nagy macska enciklopédia, Glória kiadó, 2004, 239/II.; 299/I.